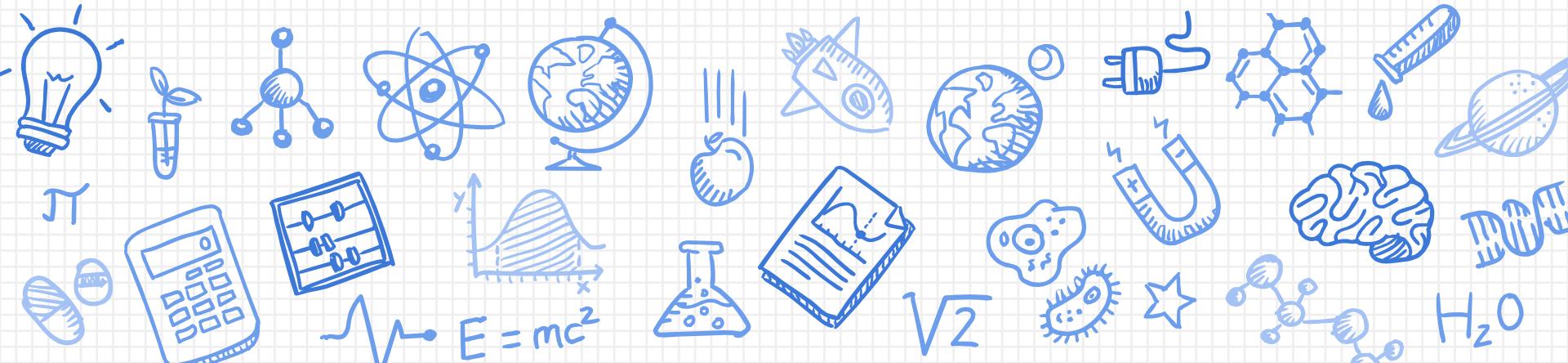

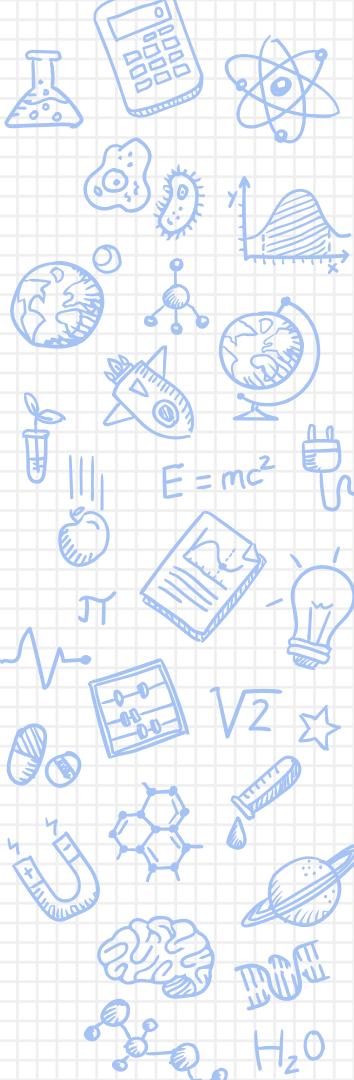
Interdisciplinarnost: nastanak, razvoj, razlikovanje

dr. sc. Demian Papo, poslijedoktorand

Literatura

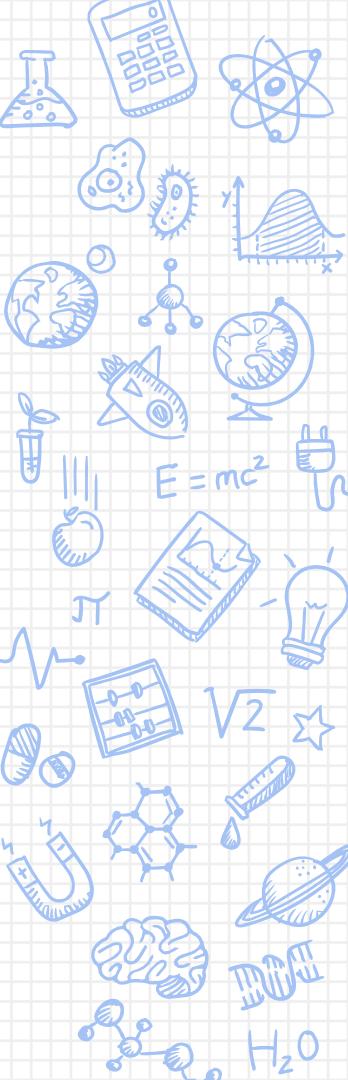

Predavanje se većinom temelji na sljedećoj bibliografskoj jedinici:

- 1) Allen F. Repko, Rick Szostak, Michelle Phillips Buchberger, *Introduction to Interdisciplinary Studies*, second edition (Los Angeles: Sage Publications, Inc., 2017).

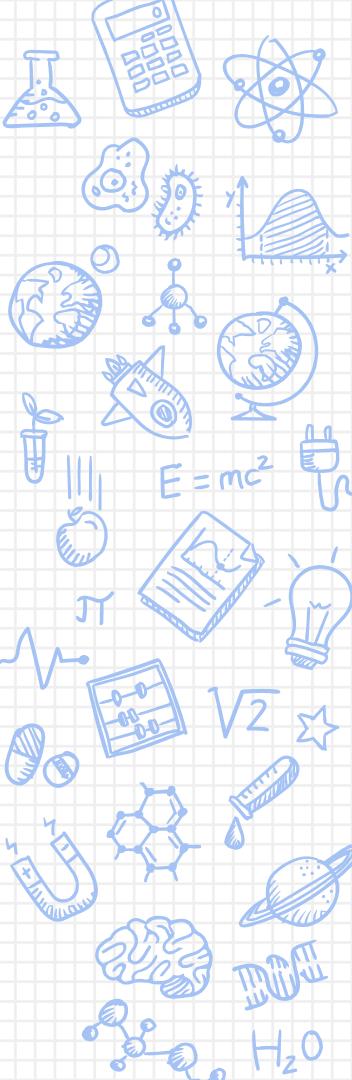
Ali i na sljedećim jedinicama:

- 1) Joe Moran, *Interdisciplinarity* (London-New York: Routledge, 2002);
- 2) Robert Frodeman (Editor-in-Chief), Julie Thompson Klein, Carl Mitcham (Associate Editors), *The Oxford Handbook of Interdisciplinarity* (New York: Oxford University Press Inc., 2010);
- 3) Robert Frodeman, *Sustainable Knowledge: A Theory of Interdisciplinarity* (London: Palgrave Pivot, 2014);
- 4) Allen F. Repko, Rick Szostak, *Interdisciplinary research: process and theory*, third edition (Los Angeles: Sage Publications, Inc., 2017).

Što danas pokreće interdisciplinarna istraživanja?

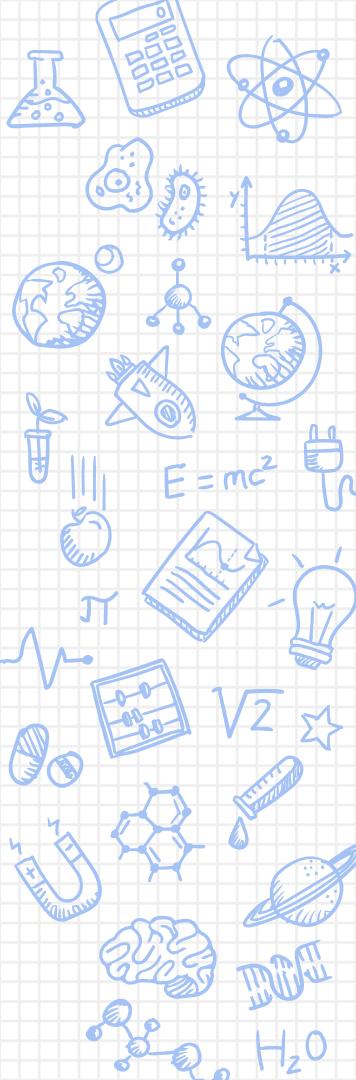
- ✗ u posljednjih dvadesetak godina, velike znanstvene organizacije, agencije za financiranje i istaknuti obrazovni djelatnici ističu potrebu za interdisciplinarnim istraživanjima
- ✗ trenutni interes za interdisciplinarnost naširoko je rasprostranjen i sve je većeg intenziteta, a potaknut je vjerovanjem da je ona temelj obrazovanja i istraživanja
- ✗ razvoj interdisciplinarnih kolegija i studijskih programa
- ✗ interdisciplinarnost je postala integralni dio visokog obrazovanja
- ✗ šest je razloga ili »pokretača« razvoja interdisciplinarnosti

1) kompleksnost prirode, društva i nas samih

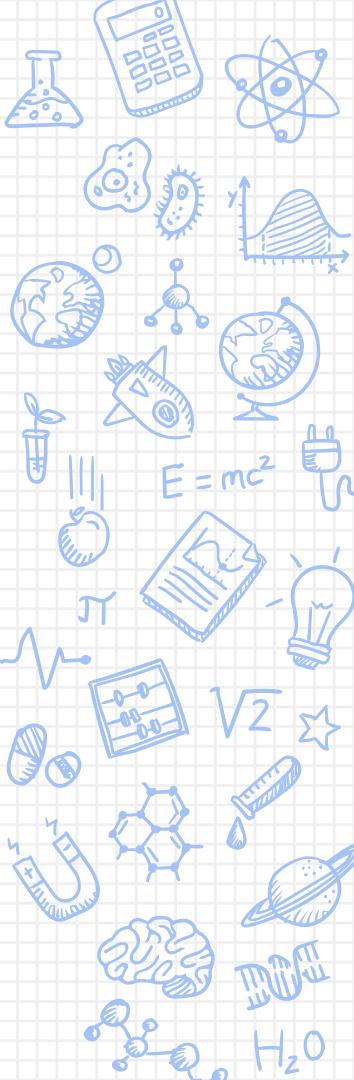

- X problem je kompleksan kada njegovi mnogobrojni dijelovi zahtijevaju izučavanje iz perspektive različitih disciplina (primjeri: ilegalna imigracija, pandemija bolesti COVID-19), a koje po svojoj naravi ne izučavaju međusobnu disciplinarnu interakciju

- X interdisciplinarni pristup kritički analizira relevantne disciplinarne uvide i pokušava stvoriti zajednički jezik među njima sa svrhom cjelovitijeg razumijevanja ili predlaganja holističkog rješenja;

2) kompleksnost globaliziranih radnih mjesta

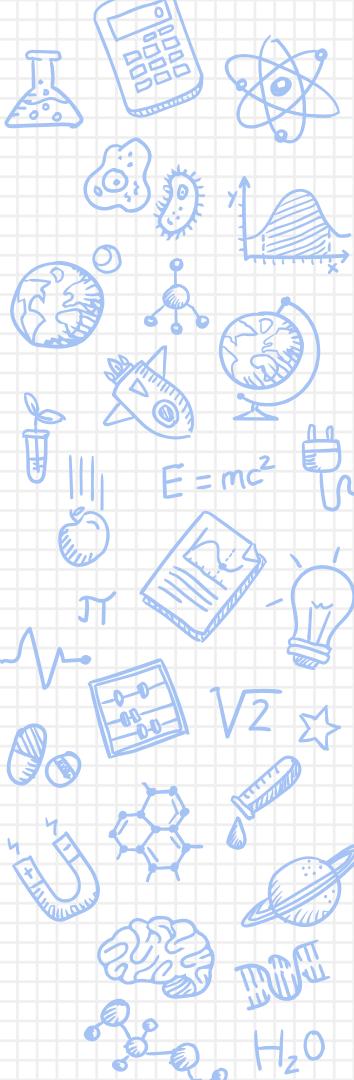
- X fundamentalno restrukturiranje ekonomije i radnih mjeseta zahtijeva novu vrstu radnika koji imaju novi set vještina
  - X radnika koji razumije, koristi i integrira znanje, tehnologiju i metode te surađuje s ljudima koji potječu iz raznovrsnih kulturnih sredina i koji su obrazovani u različitim disciplinama (primjer, mobilne aplikacije)
  - X poslovni svijet postaje sve više interdisciplinaran jer se poslovi obavljaju u sve bržem i sve kompleksnijem okruženju koje zahtijeva interdisciplinarne vještine kao odgovor na tu kompleksnost;

3) potreba za sistematskim i kontekstualnim mišljenjem

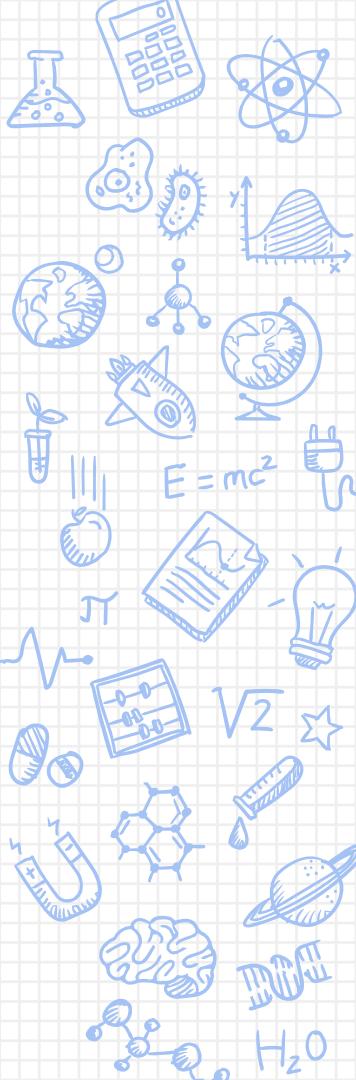
X **sistematsko mišljenje** je sposobnost rastavljanja problema do njegovih konstitutivnih dijelova sa svrhom otkrivanja unutrašnjih i izvanskih čimbenika, zatim otkrivanja kako se svaki od tih dijelova odnosi jedan prema drugome i prema problemu kao cjelini, te, naposljetku, utvrđivanja onih disciplina koje najbolje odgovaraju dijelovima

X **kontekstualno mišljenje** je sposobnost sagledavanja problema iz šire perspektive, postavljajući ga u kontekst vremena, kulture ili osobnog iskustva – tu vrstu mišljenja, koja je primarni fokus interdisciplinarnog poučavanja, obilježava cjelovitost, odnos među dijelovima i pretpostavka da se znanje mijenja – tradicionalan, disciplinaran način poučavanja često rezultira time da diplomanti razviju *silov perspective*, točnije tendenciju da sagledavaju čitav svijet isključivo iz perspektive svoje discipline pritom ignorirajući kontekst čitavog sustava;

4) promjenjiva narav sveučilišnih istraživanja

- X sve više sveučilišnih djelatnika uviđa potrebu za interdisciplinarnim istraživanjima i interdisciplinarnim studijima, jer smatraju da je postojeća struktura sveučilišta, dakle ona koja je usmjerenata na disciplinaran pristup, dugoročno neodrživa i neodgovarajuća vremenu u kojem živimo
- X osim toga, sve su veći pomaci u znanju proizašlom iz interdisciplinarnih istraživanja;

5) javni svijet i njegove hitne potrebe

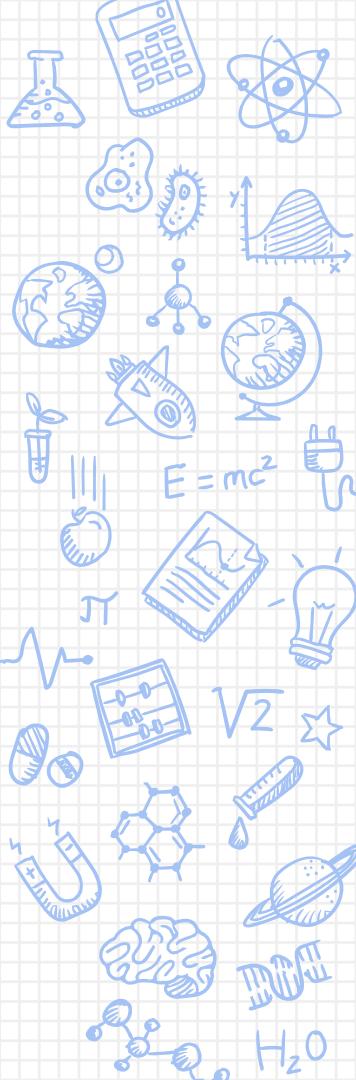
- X problemi koji su od javnog interesa ne mogu se adekvatno riješiti disciplinarnim pristupom (poput: trebamo li genetski modificirati hranu i životinje? Je li jeftino sveučilišno obrazovanje građansko pravo?);
  - X interdisciplinarnost pruža odgovore ne samo na globalne izazove nego i na lokalne brige oko razvoja zajednice (suradnja među disciplinama te među akademijom i zajednicom);
  - X za razvoj revolucionarnih uvida i novih tehnologija potrebna je ravnoteža triju vrsta inteligencije koje čine ***uspješnu inteligenciju***.

kreativna inteligencija kojom smisljamo ideje i povezujemo ih, **analitička inteligencija** kojom rastvaramo problem do njegovih sastavnih dijelova, rješavamo probleme i procjenjujemo kvalitetu ideja te **praktična inteligencija** koja se odnosi na provedbu ideja na učinkovit način, bilo u poslu ili u svakodnevnom životu;

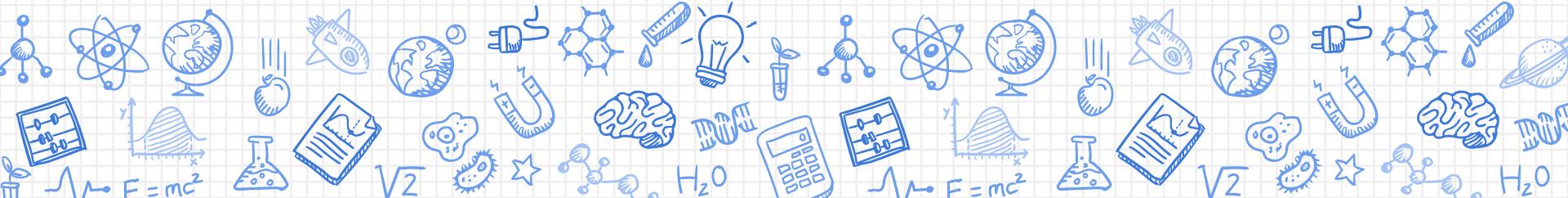
- X** osim toga, potrebno nam je *integrativno mišljenje*, koje je ujedno jedna od temeljnih odrednica interdisciplinarnog učenja, koje se definira kao sposobnost povezivanja informacija iz različitih izvora da bismo proizveli obuhvatnije razumijevanje ili stvorili novo značenje;

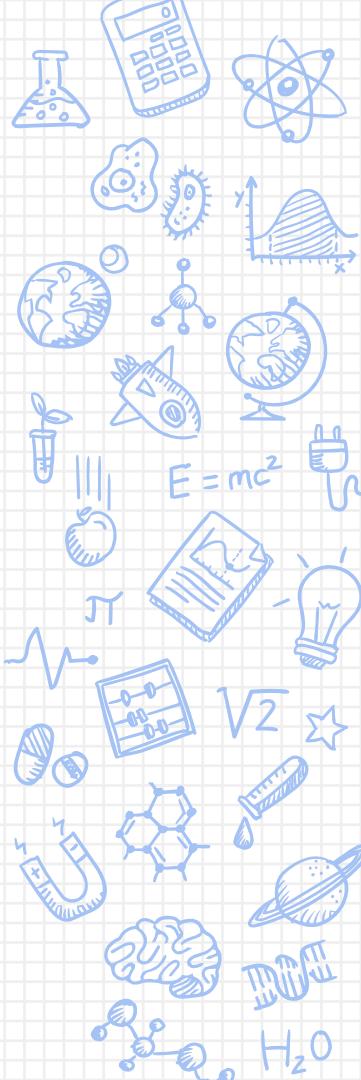
6) potreba društva znanja i za disciplinarnošću i za interdisciplinarnošću

- X današnja znanost i društvo prepoznaju da se disciplinarnost i interdisciplinarnost međusobno ne isključuju već nadopunjaju unutar društva znanja
- X **društvo znanja** je ono društvo u kojem je razvoj i kreativna primjena znanja primaran pokretač ekonomskog rasta, prosperiteta i osnaživanja svih sektora društva koji su u razvoju
- X postoji potreba za pokretanjem sve većeg broja interdisciplinarnih studija, budući da dokazano jamče bolju konkurentnost na tržištu rada: strateško razmišljanje, komunikacijske vještine, kreativno rješavanje problema, upravljačke vještine nužne su vještine na današnjem tržištu rada
- X upravo su komunikacija, kreativno rješavanje problema i analitičko mišljenje obilježja interdisciplinarnosti

Nastanak i razvoj modernih disciplina i interdisciplinarnosti

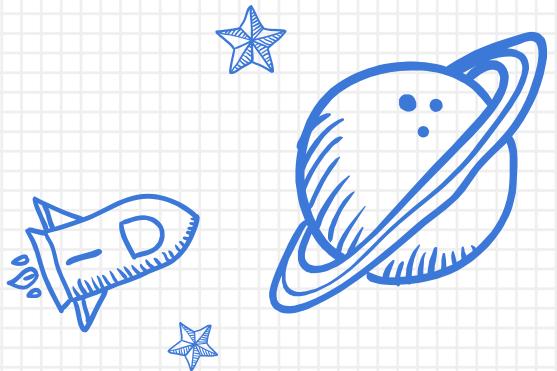

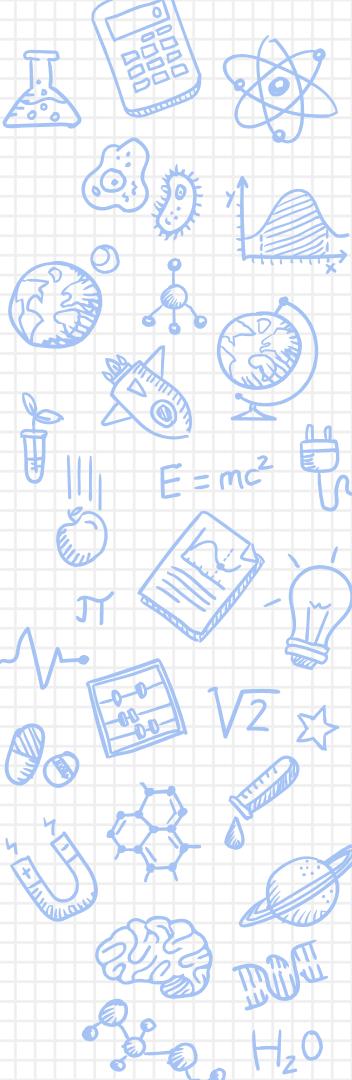
Pet razloga podjele znanja na discipline:

- 1) *specijalizacija, fragmentacija, redukcionizam* (strategija dijeljenja stvari na njezine sastavne dijelove i izučavanje svakog od dijelova zasebno);
- 2) *empirizam* (temelj novog znanja leži u činjeničnim dokazima koji proizlaze iz osjetilnih podražaja, a ne u nagađanju, vjeri ili mašti);
- 3) *profesionalizacija* (potreba za primjenjivanjem obrazovanja na pojedine sektore društva);
- 4) *legitimizacija* (izdavanje sveučilišnih diploma);
- 5) *departmentalizacija* (osnivanje specijaliziranih ustrojenih dijelova sveučilišta).

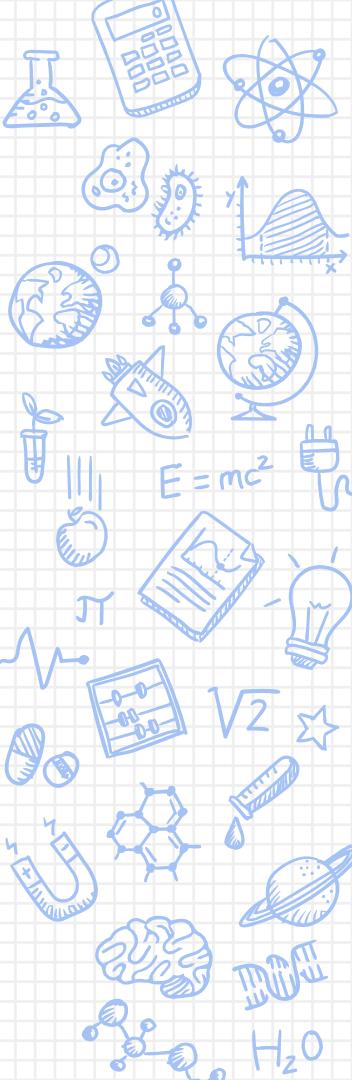

Disciplinarnost

Profesionalizacija znanja

- X današnje akademske discipline i moderan koncept disciplinarnosti u velikoj su mjeri proizvod razvoja u kasnom 19. i ranom 20. stoljeću
- X **tek u posljednjim desetljećima 19. stoljeća discipline razvijaju tri ključna obilježja:** 1) odlučivanje o tome što se poučava na razini odsjeka; 2) odlučivanje o kriterijima dobrog istraživanja putem znanstvenih časopisa posvećenih određenim područjima na čijem su čelu ljudi iz disciplinarnih udruga; 3) odlučivanje o tome tko će biti zaposlen ili promoviran putem odluka odsjeka ili časopisa – ta tri obilježja možemo povezivati s riječju *disciplinarnost*
- X treće obilježe zapravo osnažuje prva dva – pojedinci će jedino biti zaposleni ili promovirani ako se slažu s onim što istraživanja i poučavanje određene discipline naglašavaju
- X no, treba imati na umu da se discipline sporo razvijaju kroz vrijeme s pojmom novih istraživačkih pitanja, teorija, modela, a često s obzirom na trenutne trendove u različitim poljima ljudskog života i djelovanja

Prespecijalizacija ili fah-idiotizam

X

dakako, nisu svi smatrali sve veću disciplinarnu specijalizaciju kao pozitivan razvoj događaja već je, primjerice, u 17. stoljeću talijanski filozof Giambattista Vico zastupao novi pristup učenju. Naime, smatrao je da »humane znanosti« (povijest, filozofija i pravo) mogu ponuditi znanje i razumijevanje »iznutra« te da su zbog toga superiornije prirodnim znanostima jer one mogu samo opisivati vanjske fenomene u prirodi

X

njegova kritika predvodila je mnoge druge kritike, uključujući i one koje su doprinijele razvoju područja interdisciplinarnih studija dva stoljeća nakon

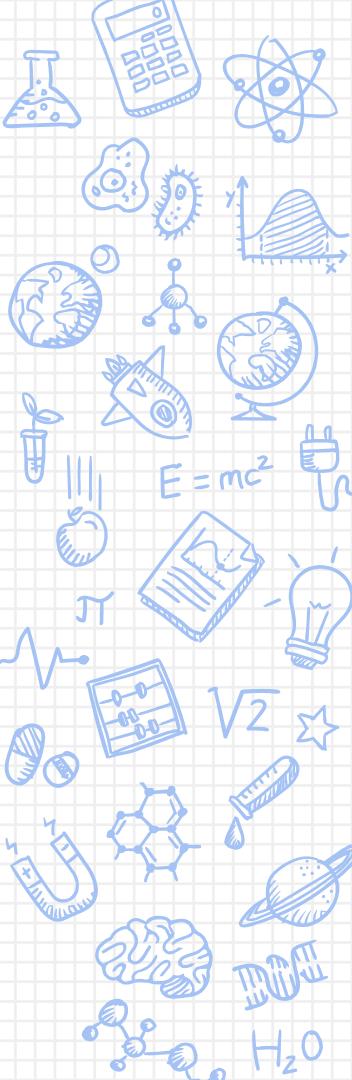
X

procvat akademskih disciplina s kraja kasnog 19. stoljeća povećala je strah od prespecijalizacije, posebice zbog toga što se nije znalo kako su te novonastale discipline povezane s pitanjima moći i osobnih interesa

X

Nietzsche (kasno 19. stoljeće) i Ortega y Gasset (rano 20. stoljeće) smatrali su da su nove discipline simptomi puno općenitijeg fenomena: rastuće međuovisnosti vladajućih struktura, biznisa i obrazovanja – tu međuovisnost poticao je ekonomski sistem koji je sve više počeo ovisiti o raspoloživosti specijalista i stručnjaka – u takvu sistemu, discipline i sveučilišta obavljale su dvije vitalne funkcije: obučavali su ljudе za karijere u upravljanju i biznisu i davali su tim novim profesijama legitimitet i status na način da su im izdavali diplome

Interdisciplinarnost

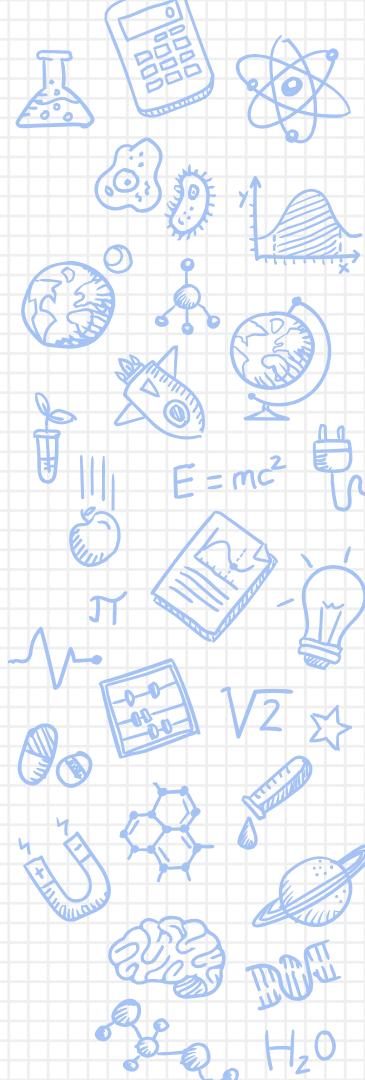
Rođenje interdisciplinarnosti

- ✗ nakon uspostave disciplina krajem 19. i početkom 20. stoljeća, bilo je očekivano da će porasti interes za interdisciplinarnošću
- ✗ »interdisciplinarnost je nedavni odgovor na dominantnu zapadnu intelektualnu tradiciju racionalnosti i redukcionizma koji su duboko utemeljeni u dihotomnom (ili-ili) razmišljanju.« (Newell, 2010, p. 360)
- ✗ u SAD-u se interdisciplinarni koncept počeo razvijati nakon Prvog svjetskog rata zajedno s potragom za integriranim obrazovnim iskustvom koje su potraživali utjecajni obrazovni lideri
- ✗ prvotni zamah doble su u šezdesetima s razvojem eksperimentalnih fakulteta; postigle su legitimitet kao dio liberalnog mainstreama osamdesetih koje su prigrli studijski programi women's studies i environmental studies;
- ✗ u devedesetima su postale malen, ali uobičajen dio sveučilišnog obrazovanja;
- ✗ popularan status počele su uživati u prvom desetljeću novog milenija
- ✗ dakako, u svakom od navedenih razvojnih stadija mijenjali su se razumijevanje i primjena interdisciplinarnosti

Interdisciplinarna praksa u novom mileniju

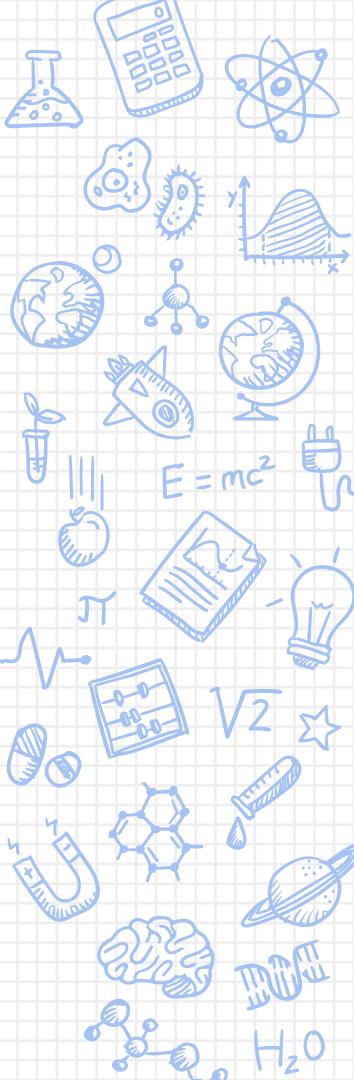

X razvijanje kompetencija u interdisciplinarnosti uključuje ne samo poznavanje i razumijevanje povijesnih korijena područja, već i upoznatost s interdisciplinarnim napretkom u pojedinim akademskim sektorima

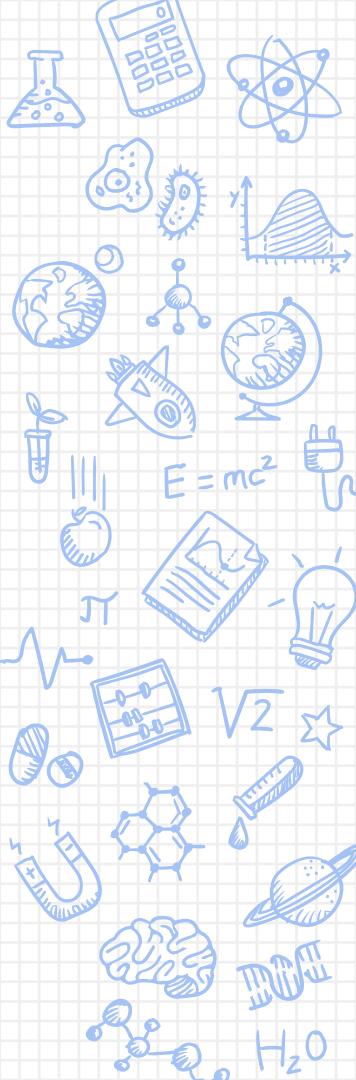
Umjetničko područje

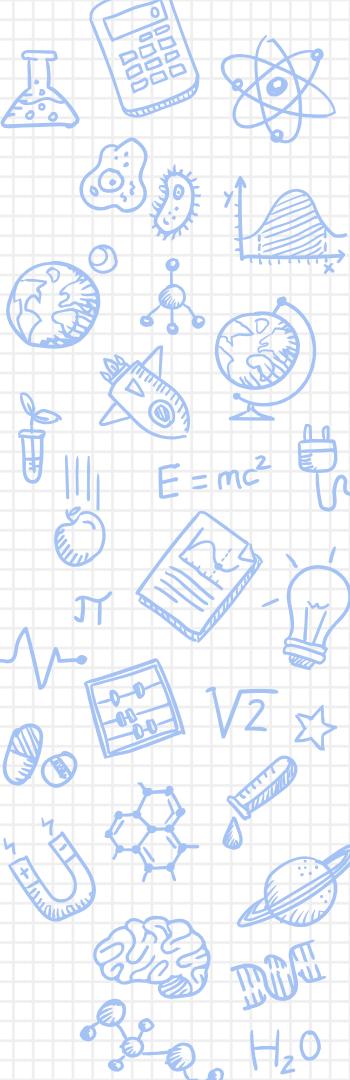
- X postoje stvarne i izražene razlike između humanističkih znanosti i umjetničkog područja
- X umjetnička područja (umjetnost, ples, glazba, kreativno pisanje, kazalište i glas) proizvode puno umjetničkih artefakata koje humanističke znanosti istražuju, pri čemu naglašavaju perfekciju i izvedbu vještina da bi prozvele ili surađivale u kreativnom radu, ali također analiziraju i raspravljaju prednosti i slabosti postojećih umjetničkih djela
- X nasuprot tome, humanističke znanosti izučavaju umjetnička djela i raspravljaju i interpretiraju svrhu i smisao njihova nastanka: kako se ona uklapaju u povijesni, socijalni, politički ili kulturni kontekst; kako pojedina djela odražavaju ili anticipiraju velike izmjene u političkoj moći i/ili velike katastrofe (ratove, revolucije, genocide); kako su i zašto neka djela inovativna; utjecaje djela na njihovu publiku

-
- X umjetničko područje suočava se s kompleksnošću problema stvarnog svijeta pružanjem uvida koji izražavaju, interpretiraju, oprimjeruju ili učinkovito odgovaraju na takve probleme (primjerice, mogu doprinijeti našem razumijevanju ljutnje manjinske mladeži analizirajući motiv ljutnje izražen u stihovima *rap glazbe*)
  - X umjetnosti se bave tehnikama ekspresije koje izazivaju reakcije, posebice subjektivne i emocionalne, na aspekte ljudskog stanja u njegovojoj kompleksnosti, a u proteklim je godinama porastao interes za povezivanjem različitih umjetničkih formi

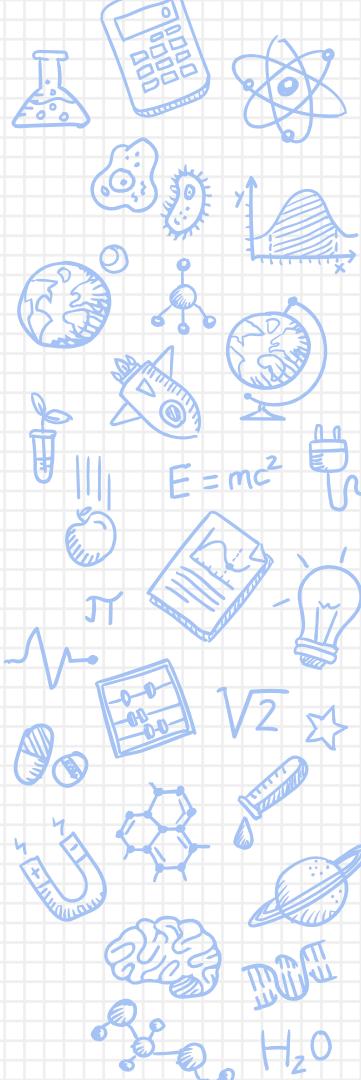

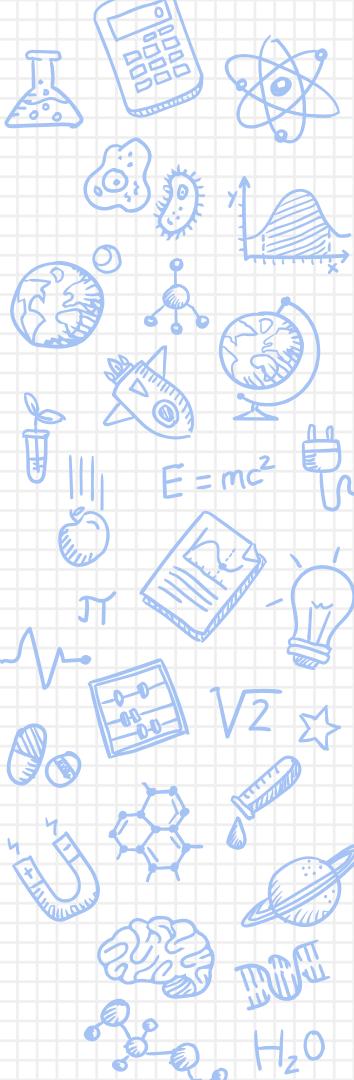
RAZLIKOVANJE: *disciplinarnost, multidisciplinarnost, interdisciplinarnost i transdisciplinarnost*

- X **disciplina** je grana poučavanja ili korpus znanja, kao što su fizika, psihologija ili povijest
- X **disciplinarnost** se odnosi na sustav specijaliziranog znanja koje se naziva disciplinama, a stara je nešto više od stotinu godina
- X **disciplinaran pristup** suočavanju s kompleksnim problemom sastoji se od fokusiranja na problem ili na dio problema kojim se pojedina disciplina bavi
- X **disciplinarni redukcionizam** sastoji se od reduciranja kompleksnih stvari na jednostavnije ili temeljne stvari – obilježje je takva pristupa pretpostavka da se rastavljanjem kompleksnog problema, objekta ili ponašanja na konstitutivne dijelove i njihovim zasebnim izučavanjem, te da se znanje koje nastaje iz tih uskih specijalizacija može spojiti u razumijevanje fenomena u cijelini

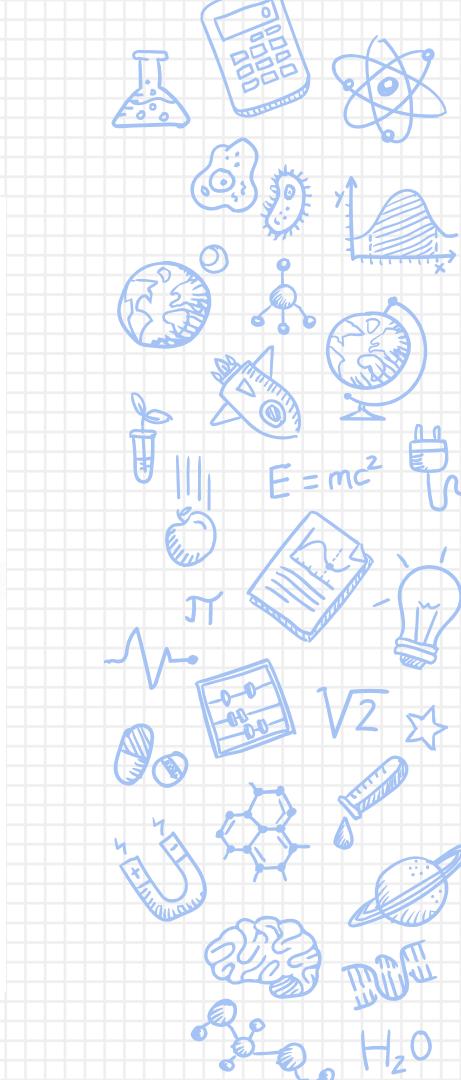

X Multidisciplinarnost

- X multidisciplinarnost je smještanje uvida iz dviju ili više disciplina bok uz bok, bez pokušavanja međusobne integracije
- X u multidisciplinarnom pristupu svaka disciplina zadržava svoj identitet
- X kao što tvrdi Cluck (1980, p. 68):

Multidisciplinarni studiji proizlaze iz kombiniranja disciplinarnih oblasti i njihove se metode malo razlikuju od tradicionalnih. Gledano kroz multidisciplinarni okvir, netko može sagledavati humanističke znanosti zasebno kroz književnost, psihologiju pa i biologiju; ali te se zasebne discipline nikada ne isprepliću. Multidisciplinarna istraživanja mogu se okarakterizirati kao supostavljanje disciplina. Studiji koji se jasno razlikuju i koji su sekvencionalni pružaju uzastopne disciplinarne poglede na pitanje.

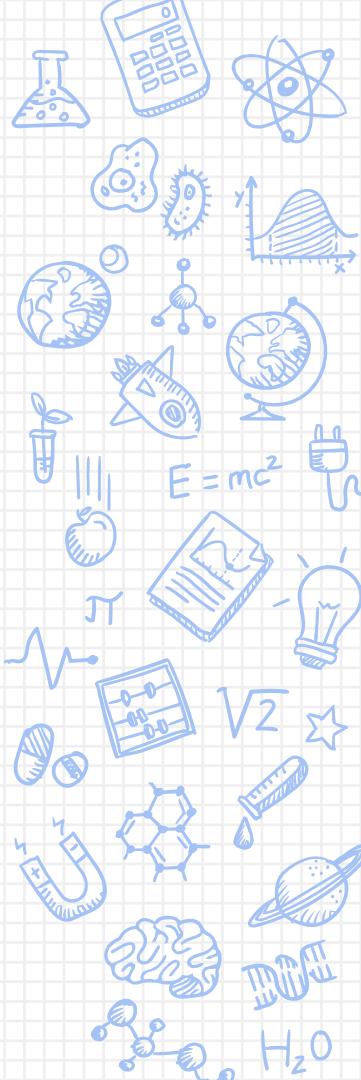

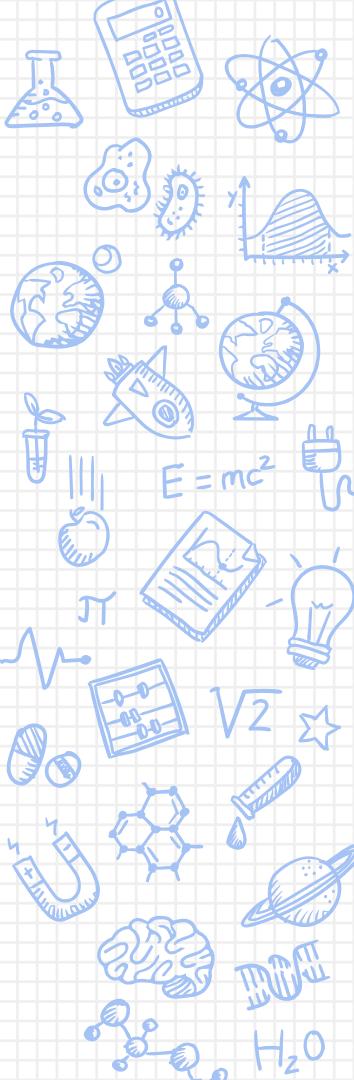
X Interdisciplinarnost vs. multidisciplinarnost

X Dvije metafore

- 1) Zdjela voća – multidisciplinarnost se može usporediti sa zdjelom voća koja sadrži raznovrsno voće, pri čemu svaka voćka predstavlja disciplinu i blizu je drugoj.

X Interdisciplinarnost vs. multidisciplinarnost

2) *Smoothie* – Moti Nissan (1995) uspoređuje interdisciplinarnost sa smoothijem, budući da je riječ o napitku koji sadrži mješavinu voća na način da nije moguće razaznati specifičan okus svakog voća, ali pruža ugodu

Sažeto razlikovanje multidisciplinarnosti od interdisciplinarnosti

Multidisciplinarnost je izučavanje kompleksne teme, problema ili pitanja iz perspektive dviju ili više disciplina koristeći njihove uvide, ali bez pokušaja njihove integracije. Uvidi se supostavljaju i pridodaju se jedan drugome, ali se ne integriraju.

Interdisciplinarnost je izučavanje kompleksne teme, problema ili pitanja iz perspektive dviju ili više disciplina koristeći njihove uvide i integrirajući ih. Interdisciplinarni proces koristi se za stvaranje obuhvatnijeg razumijevanja problema. Istraživački predmet može biti intelektualni problem ili problem stvarnog svijeta.

A   A
B   B

Multidisciplinary

Insights into a common problem from two disciplines (A + B) are consulted but no integration occurs

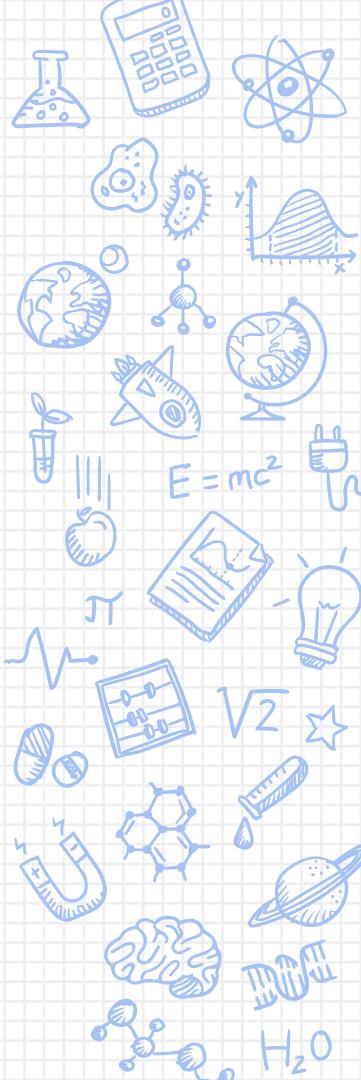
A   C
B

Interdisciplinary

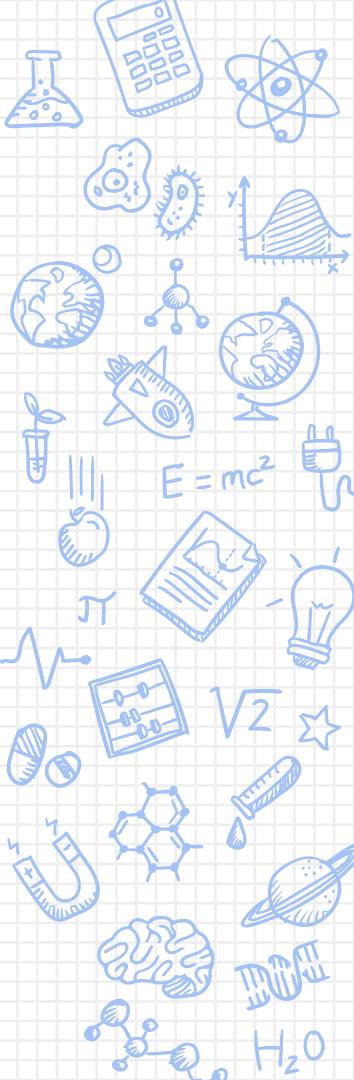
Insights into a common problem from two disciplines (A + B) are integrated to construct a more comprehensive understanding

Transdisciplinarnost

- X termin je prije označavao potragu za unificiranim teorijom svega, a danas se, posebice u Europi, odnosi na istraživanja koje objedinjuje ne samo discipline već se proteže i na izvore uvida izvan akademskih okvira, dakle na sudionike i praktičare
- X primjerice, transdisciplinarno istraživanje okoliša uključivalo bi lokalne farmere, i to ne kao predmet istraživanja već kao sudionike – sudionici mogu biti lokalni biznisi, vladine organizacije na svim razinama, neprofitne organizacije i različite interesne skupine
- X transdisciplinarnost traži integraciju uvida akademskih istraživača i neakademskih sudionika kao dijelova istraživačkog procesa – traži također i obuhvatnije razumijevanje koje stvaraju interdisciplinarni studiji kako bi osmislili i proveli politiku u stvarnom svijetu
- X **transdisciplinarnost** je suradnja akademske zajednice, sudionika i praktičara u rješavanju kompleksnih društvenih ili problema koji se tiču okoliša, dakle problema koji su od zajedničkog interesa, a s ciljem njihova rješavanja putem osmišljavanja i implementiranja javnih politika

Interdisciplinarnost vs. transdisciplinarnost

X transdisciplinarnost možemo shvatiti kao vrstu interdisciplinarnosti s nekoliko dodatnih obilježja: neakademsko sudjelovanje, timovi i studije slučaja – transdisciplinarci predlažu demokratska rješenja kontroverznih problema kao što su održivost okoliša i rizici tehnološke modernizacije (primjer, nuklearne elektrane)

Hvala vam na pozornosti!

dpapo@ffos.hr